

Uitkijken naar ganzen met nek- ringen

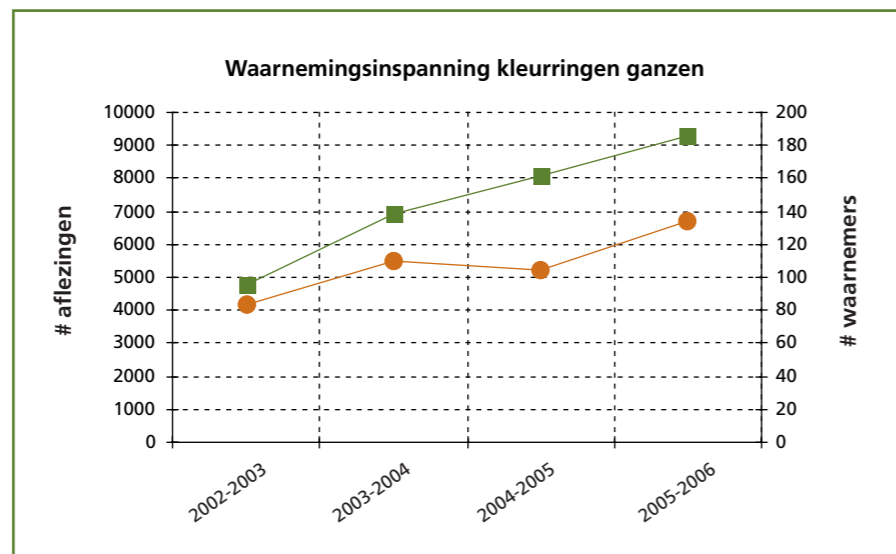

Foto: Roland François

Het aflezen van kleurringen bij vogels, en in het bijzonder bij ganzen, wordt dankzij de actuele informatie- en communicatietechnologie boeiender dan ooit. Nieuwe mogelijkheden om via het web gegevens in te voeren en informatie in te winnen dienen zich aan. E-mail en webtoegang is in zowat ieders bereik. Met deze bijdrage willen we verduidelijken wat de mogelijkheden zijn voor de aflezers van kleurringen bij ganzen (vnl. Kleine Rietgans en Kolgans) in Vlaanderen. Daarnaast geven we een stand van zaken over ons eigen Grauwe Ganzenproject (groene X-reeks).

Figuur 1. Evolutie van het aantal aflezers en het aantal aflezingen van nekringen bij ganzen in Vlaanderen.

■ aantal lezingen
■ aantal aflezers

Vanaf de start van de nekringprojecten bij arctische ganzen in 1990 hebben we een groeiend aantal waarnemers kunnen aanmoedigen om deze ringen af te lezen wat resulteerde in een forse toename van het aantal aflezingen (Figuur 1). Onze regionale coördinatietraak voor Vlaanderen gebeurde in zeer nauwe samenwerking en in afspraak met de databankbeheerders van de internationale ringprojecten. Zo konden we bijvoorbeeld voor 2005/2006 het recordtotaal van 9102 waarnemingen bijeenbrengen en doorsturen naar de ringcentrales. Het grootste deel van deze gegevens betrof ringen van Kleine Rietgans en Kolgans, maar ook van Grauwe Gans.

Voor het rapporteren en invoeren van de gegevens zijn reeds lange tijd via het Instituut voor Natuurbehoud ganzengebiedkaarten (A3-formaat in kleur) beschikbaar met duidelijke locatiecodes voor drie regio's in Vlaanderen: (1) de Oostkustpolders, (2) het Oost-Vlaamse Krekengebied en (3) de IJzervallei. Papier en digitale invulformulieren staan gratis ter beschikking en meldingen van waarnemingen worden in alle formaten aanvaard. De kaarten en de formulieren zijn nog steeds op eenvoudig verzoek gratis verkrijgbaar (email of brief met naam en adres; zie onze coördinaten onderaan dit bericht). Het gebruik van deze locatiecodes is uiterst belangrijk om ondubbelzinnig de plaatsaanduiding in de databank te kunnen invoeren. Dit alles blijft in de toekomst behouden.

Nieuw is dat voor de verschillende projecten nu de keuze gemaakt worden: ofwel invoer van gegevens via het web, ofwel verder gebruik maken van onze diensten als doorgeefluik (bijvoorbeeld voor omvangrijke bestanden, waarbij de invoer via het web veel tijd in beslag neemt). We blijven intens samenwerken met de coördinatoren van de ringprojecten en de respectievelijke websites. Onderlinge afspraken en communicatie zal ervoor zorgen dat gegevens die via het web ingevoerd worden ook voor de regionale uitwerking kunnen gebruikt worden. Het heeft daarom geen zin om de via het internet ingevoerde waarnemingen ook nog aan ons adres door te geven.

Onze vroegere gebiedscodes dienen uiteraard ook op de websites gebruikt te worden worden voor invoer van waarnemingen, mits voorafgegaan door de letter B. Voorbeeld: gebied 702 in Uitkerke wordt B702. Invoer van enkel de gemeentenaam betekent verlies aan informatie en veroorzaakt verwarring, tenzij de nauwkeurige geografische coördinaten van de locatie van de geringde gans kunnen ingegeven worden.

Invoer via het web vereist vooraf een registratie die je doet via de website zelf.

Hierna volgt een overzicht van de verschillende lopende projecten.

Kleine Rietgans

Al sedert 1990 worden in Denemarken door dr. Jesper Madsen (NERI) bijna jaarlijks Kleine Rietgans gevangen tijdens de doortrek in het voorjaar in Jutland, DK. Het betreft zoals bekend de subpopulatie van de Kleine Rietgans, die broedt op Spitsbergen en die via Noorwegen, Denemarken en Friesland naar de Vlaamse Oostkustpolders afzakt.

De ganzen worden voorzien van genummerde blauwe nekringen met witte code (één grote letter en dwars erop twee cijfers of meer recent een cijfer en een letter). In maart 2005 werden opnieuw zo'n 395 ganzen voorzien van een nekring, deze keer een combinatie van letter E, H en I met dwars erop een cijfer en een letter (voorbeeld E3R, H6G, I8R). Een lijst van de gebruikte combinaties kan op eenvoudig verzoek verkregen worden. In 2006 werden geen nieuwe codes aangebracht.

Tijdens de winter 2005/2006 werden in Vlaanderen van deze soort het fenomenale aantal van 7499 aflezingen gerealiseerd. Heel interessant zijn o.m. de vaste 'koppels', waarbij mannetje en vrouwtje een nekring dragen, en als zodanig als koppel in het veld kunnen geobserveerd worden. Het is verder boeiend om bepaalde individuele ganzen steeds in hun zelfde geprefereerde gebied terug te vinden (plaatstrouw.)

De oude ringen zijn sterk afgebleekt tot grijsachtig wat het aflezen fel bemoeilijkt. Toch loont het zeker een extra inspanning ook deze te ontcijferen. De oudste Kleine Rietgans is momenteel de E67, die in voorjaar 1990 als adulte vogel werd geringd en nu minstens 18 jaar moet zijn en op 3 november al terug in onze regio gezien werd. Een bezoek aan de Oostkustpolders in november, december of januari levert gegarandeerd de waarneming van tientallen ringen bij Kleine Rietgans op, afhankelijk van de weersomstandigheden en de gebruikte optiek.

De door ons voor Vlaanderen gecoördineerde gegevens gaan als dataset naar Denemarken. Waarnemers kunnen hun waarnemingen ofwel via het web invoeren (<http://pinkfoot.dmu.dk>) ofwel aan ons bezorgen. Uiteraard is dubbel doorsturen niet zinvol.

Twee Kleine Rietganzen werden voorzien van een zwarte ring (codes A01 en A02). De A02 was vorig jaar terug te gast in onze Oostkustpolders. Om verwarring te voorkomen wordt steeds de kleur van de ring gevraagd, naast de soort gans.

We willen bijzondere aandacht vragen voor het vermelden van het habitat van de waargenomen geringde Kleine Rietganzen (tabel met indeling en codes te verkrijgen op aanvraag).

Kolganzen

De succesvolle resultaten die met kleurringen in het recente verleden werden behaald, hebben ertoe geleid dat ook voor de Kolganzen broedend in Noord-Rusland een ringproject werd opgestart in 1998 (dr. Helmut Kruckenberg, Univ. Osnabrück, Duitsland, in samenwerking met dr. Bart Ebbinge, Alterra, Nederland, met steun van het INBO). Dit project gebruikt zwarte en lichtgroene nekringen met witte inscriptie (één letter met dwars erop: twee cijfers of twee letters). In de winter 2005/2006 werden in Vlaanderen 1249 aflezingen gemeld (815 aflezingen van de zwarte serie en 434 aflezingen van de groene serie). Uitbreiding van overwinteringsgebieden van de Kolgans naar andere delen van Vlaanderen (Ijzervallei, Krekengebied, Schelde, Maas) zorgt ervoor dat ook daar veel ringen waargenomen worden en de uitwisseling tussen de regio's duidelijker wordt.

In het Noord-Syberische Taimyr werden deze zomer (2006) zo'n 220 nekringen aangebracht bij ruiende Kolganzen (groene en zwarte ringen). Uitkijken dus, want 1/3 van deze vogels verblijft in Nederland/België tijdens de wintermaanden.

De door ons voor Vlaanderen gecoördineerde gegevens gaan als dataset naar Duitsland/Nederland. Waarnemers kunnen hun waarnemingen ofwel via het web invoeren (<http://geese.org>; wellicht is deze website in gebruik vanaf november 2006) ofwel aan ons bezorgen via bijgevoegde exceltabel of in enig ander formaat. Ook hier graag het habitat vermelden (zie lijst met codes onderaan).

Voor de Kolganswaarnemers is boeiend informatie te vinden op <http://blessgans.de>, waar de verplaatsingen van ganzen met satellietzender op een kaart van Europa uitgezet worden.

De Kolgans Adri werd voorzien van een zender op 8/2/2006 in Nederland, en kon zonder problemen tot in de broedgebieden (in Taimyr, Noord-Rusland) gevolgd worden. Tijdens het najaar 2006 is hij bezig met zijn lange terugtocht naar het westen; eind oktober verbleef hij ergens aan de Wolga.

Grauwe Ganzen

Voorjaar 2000 en 2001 werden op de broedplaats te Damme een 80-tal Grauwe ganzen geringd met **groene nekringen met witte code**: 1 letter en 2 cijfers in de reeks X01- X99. Later werden occasioneel ringen aangebracht van de reeks XAA tot XAX, en dit voorjaar te Damme XBA tot en met XBC. Nog een dertigtal vogels zijn in leven (zomer 2006).

Dit project werd opgezet in samenwerking tussen het Instituut voor Natuurbehoud, nu INBO (Eckhart Kuijken en Christine Verscheure), de Rijksuniversiteit Groningen (Maarten Loonen) en het natuureservaat 'de Oude Stadswallen' te Damme (Robrecht Pillen en Rudy Deplae). Ook elders in de polders worden steeds vaker broedende Grauwe ganzen aangetroffen, met concentraties in de Achterhaven, Oostende, de Blankaart, Assenede en St.-Laureins.

Het ringproject heeft tot doel de plaatstrouw of de verdere uitzwerming van de broedvogels uit Damme en de eventuele uitwisseling met andere kolonies na te gaan, evenals de verspreiding tijdens de trek- en winterperiode in kaart te brengen.

Waarnemingen van deze **groene X-ringen bij Grauwe Gans** kunnen in alle formaten aan ondergetekenden gestuurd worden per email of per post. We bezorgen de waarnemers informatie over de waargenomen Grauwe Ganzen en hun trekbewegingen.

Canadese Gans

In Vlaanderen werden in het verleden Canadese Ganzen van witte nekringen voorzien. Terugmeldingen worden door Anny Anselin (INBO) en **Stijn Cooleman** behartigd in het kader van het **Honkerproject**. Alle informatie en waarnemingen van nekringen bij Canadese Gans naar: stijn.cooleman@skynet.be

Tot slot

Voor informatie over alle kleurringprojecten bij vogels is en blijft de zeer gespecialiseerde website van Dirk Raes (www.cr-birding.be) de referentie bij uitstek, ook voor de ganzensoorten. Resultaten van de bovenvermelde projecten voor Vlaanderen kwamen tevens uitgebreid aan bod in diverse bijdragen die verschenen zijn in het speciale ganzennummer van Natuurland Oriolus van december 2005 (pdf's van deze artikels zijn op aanvraag te bekomen).

Verder willen we - in het belang van het onderzoek - een oproep doen om onzekere waarnemingen zelf te schrappen; geef enkel door wat 100 % zeker is.

Hierbij ook een warme en hartelijke dank aan de vele vrijwillige waarnemers die jaar na jaar bijdragen aan het ganzen-kleurringen-onderzoek. We hopen opnieuw op een ruime respons tijdens deze winter.

Christine Verscheure & Eckhart Kuijken
INBO, Instituut voor Natuur en Bosonderzoek,
Kliniekstraat 25, B-1070 Brussel
christine.verscheure@inbo.be en
eckhart.kuijken@inbo.be

Foto: Roland François

